

Úkol B.-II.2

Hodnocení potenciálu cestovního ruchu na území ČR

Řešitelský kolektiv:

RNDr. Jan Bína, CSc. (odpovědný řešitel)

Mgr. Marek Chmelař

Ing. Igor Kyselka, CSc.

RNDr. Vladimíra Labounková

RNDr. Jiří Ličeník

Ing. František Nantl

Ing. Alena Navrátilová

Ing. Marie Polešáková PhD.

Ing. arch. Eva Rozehnalová

Ing. arch. Marie Tomíšková

Garant MMR:

PhDr. Blažena Křížová

Brno, říjen 2001

Obsah:

I.	Úvod	3
II.	Výchozí principy	3
II.1	Pojetí potenciálu cestovního ruchu	3
II.2.	Členění systému cestovního ruchu	4
II.3.	Členění potenciálu cestovního ruchu	5
III.	Informační zdroje a práce s daty	6
IV.	Metodický postup při stanovování hodnot a typů potenciálu cestovního ruchu ...	6
IV.1.	Intenzitní stupně potenciálu aktivit cestovního ruchu	6
IV.2	Charakteristické situace pro zařazování obcí do intenzitních stupňů potenciálů jednotlivých aktivit cestovního ruchu	7
IV.3.	Vyjádření diferencované významnosti dílčích složek potenciálu cestovního ruchu a jejich intenzitních stupňů	13
IV.4	Konstrukce hodnot potenciálu cestovního ruchu	14
IV.5.	Intenzitní zóny potenciálu cestovního ruchu	14
IV.6.	Typy potenciálu cestovního ruchu	16
V.	Praktická využitelnost hodnocení potenciálu cestovního ruchu	18
Přílohy:		
	Text dotazníku okresním úřadům	20
	Seznam kartogramů	22

I. ÚVOD

Zadávací list úkolu Hodnocení potenciálu cestovního ruchu na území ČR byl ze strany Ministerstva pro místní rozvoj podepsán dne 13. 11. 2000. Při splnění termínů stanoveného harmonogramu prací řešitelský kolektiv:

- koncem roku 2000 předložil projekt řešení úkolu; jeho projednání a schválení s připomínkami proběhlo na meziřesortním kolokviu konaném v budově MMR dne 21. 2. 2001,
- v květnu 2001 zpracoval (s respektováním připomínek k projektu úkolu) zkušební modelový výstup pro území okresů Vsetín a Louny; výstup byl projednán a s připomínkami schválen na kontrolním dnu 11. 5. 2001. Připomínky byly respektovány při dopracování území celé ČR.

Za účasti garanta MMR proběhly dva kontrolní dny (21. 2. a 11. 5. 2001) předepsané zadáním úkolu.

Hlavním věcným výstupem úkolu je soubor 19 kartogramů s tímto uspořádáním:

- kartogramy 1-3: hodnoty celkového potenciálu a potenciálu přírodního a kulturního subsystému cestovního ruchu za Českou republiku s rozlišením obcí,
- kartogramy 4-16: hodnoty celkového potenciálu za jednotlivé kraje s rozlišením obcí včetně jejich názvů,
- kartogramy 17-19: typy celkového potenciálu a potenciálu přírodního a kulturního subsystému cestovního ruchu za Českou republiku s rozlišením obcí.

Textová zpráva a kartogramy jsou vyhotoveny jednak v tiskové formě, jednak na CD. Součástí CD je příslušná databáze obcí České republiky.

II. VÝCHOZÍ PRINCIPY

II.1. Pojetí potenciálu cestovního ruchu

Potenciál cestovního ruchu je pro potřeby tohoto úkolu chápán jako formalizovaný výsledek zhodnocení co možná komplexního okruhu územních podmínek a předpokladů pro další možný rozvoj cestovního ruchu. Územní podmínky a předpoklady cestovního ruchu vytvářejí složitý multidisciplinární systém. Podmínkou pro zkoumání tohoto systému je jeho zjednodušení a rozčlenění na relativně přirozené segmenty. Za tyto segmenty považujeme jednotlivé, v zásadě homogenní aktivity cestovního ruchu – např. cykloturistika, kulturně poznávací turistika, kongresová turistika apod. Celkový potenciál se tak skládá z dílčích, „odvětvových“ potenciálů, tj. možností, které v území existují pro provozování konkrétních aktivit cestovního ruchu.

Kategorie dílčích potenciálů cestovního ruchu se vyskytují ve třech hlavních formách:

- a) jako vhodnost krajiny pro určitou aktivitu cestovního ruchu (z logiky věci vyplývá, že jde o takové aktivity, jejichž provádění je v rozhodující míře vázáno na přírodní prostředí); příklady: vhodnost krajiny pro cykloturistiku, pro zimní sporty, pro horolezectví apod.,
- b) jako určitá relativně fixní danost, která v obci existuje a je atraktivní pro návštěvníky; příklady: kulturně historické památky a soubory, muzea a skanzeny apod.;
- c) jako kulturní, sportovní a jiné akce, které jsou v obcích pořádány a navštěvují je účastníci (diváci) odjinud.

Stupeň rigidnosti a časové neměnnosti potenciálu cestovního ruchu klesá od bodu a) k bodu c). Přírodní podmínky (charakteristiky krajiny, vyjádřené kategorií selektivní vhodnosti) jsou relativně neměnné. Nepříliš snadno se též vytvářejí v obcích nové „kamenné“ atraktivity cestovního ruchu (v zásadě to však jde, viz např. zřizování skanzenů). Naopak poměrně snadno se dá ovlivnit potenciál cestovního ruchu obce tím, že se zde začnou pořádat různé akce a zajistí se jejich širší publicita.

Na tomto místě je nutno ovšem též zdůraznit, že žádný formalizovaný model nemůže postihnout potenciál cestovního ruchu obcí v jeho naprosté úplnosti. Některé autentické místní podmínky pro cestovní ruch, význam mající jevy, vztahy a charakteristiky, stojí pod možným rozlišovacím prahem

hodnocených geografických, krajinně-přírodních, kulturně památkových a jiných územních systémů pro území obcí. Tyto atributy nicméně mohou významně dotvářet obraz vlastních možností a atraktivit, pro něž se daná obec stává cílem návštěv účastníků cestovního ruchu. Nehmotně a neměřitelně např. působí *genius loci* určitých míst. Nelze však pominout ani lidský faktor, tj. iniciativu vlastních tvůrců a provozovatelů zařízení a produktů s přímou i nepřímou vazbou na cestovní ruch. V některých případech může být potenciálová podmíněnost některých aktivit cestovního ruchu dokonce úplně překonána. Příkladem je široce navštěvovaná lyžařská sjezdovka s umělým sněhem v Němčičkách na Hustopečsku, v teplé nížinné oblasti. Podobně např. budování aquaparků ve městech může zásadně modifikovat charakteristiky vhodnosti krajiny pro rekreaci u vody jako dílčího potenciálu cestovního ruchu.

II.2. Členění systému cestovního ruchu

V různých pracích věnujících se cestovnímu ruchu je používáno různé názvosloví i vymezení aktivit (druhů, složek, forem) cestovního ruchu. Členění systému cestovního ruchu je důležité, protože, jak výše uvedeno, z něho vychází i členění potenciálu cestovního ruchu. V této práci jsme přijali následující koncepci:

a) Aktivita cestovního ruchu skladebně vstupují do dvou subsystémů, přírodního a kulturního. Přírodní subsystém zahrnuje aktivity založené na aktivní turistice, rekreaci, poznávání přírody nebo takové, které přírodu využívají jako prostředí pro specializované sportovní činnosti. Kulturní subsystém¹ zahrnuje aktivity vyjádřené cestami za kulturním poznáním či za zábavnými i jinými akcemi.

b) Zvláštní postavení na hranici obou subsystémů zaujímá lázeňství. Podle našeho názoru v něm však převažuje lidská kultivační nadstavba přírodního lázeňského základu, proto tuto aktivitu cestovního ruchu řadíme do kulturního subsystému cestovního ruchu.²

c) Úplný výčet aktivit cestovního ruchu v rámci přírodního subsystému:

- cesty za přírodními pozoruhodnostmi,³
- cesty s účelem provádět pěší turistiku,⁴
- cesty s účelem provádět cykloturistiku,
- cesty s účelem provádět sjezdové zimní sporty (lyžování, snowboarding aj.),
- cesty s účelem provádět lyžařskou turistiku,
- cesty za rekreací u vody,⁵
- cesty za rekreací typu lesy/hory,
- cesty s účelem rekreace na farmách a pronajatých chalupách (venkovská turistika),
- cesty s účelem provádět vodní turistiku,

¹ Pojem „kulturní“, v protikladu k „přírodnímu“, je tu chápán v širokém významu, jako „lidmi vytvořený“.

² Naše hlavní lázně jsou ostatně navštěvovány mnohem větším počtem turistů a účastníků zde pořádaných kulturních a jiných akcí, než činí počet pacientů, kteří se tu léčí. Např. v Karlových Varech se v roce 2000 léčilo 54 913 pacientů (Právo, 24. 10. 2001), zatímco počet turistických návštěvníků je magistrátem města odhadován na půldruhého miliónu ročně. Pouze u malých a turisticky málo známých lázní lze naopak předpokládat více pacientů než turistických návštěvníků.

³ V širokém smyslu je poznávání přírodních pozoruhodností náplní téměř všech přírodně orientovaných aktivit cestovního ruchu. Zde se však jedná o takové jmenovité atraktivní pozoruhodnosti (skalní města, jeskyně, propasti apod.), které se mohou stát samostatným cílem výletů a zájezdů.

⁴ Jako aktivitu cestovního ruchu uvažujeme nikoli pěší turistiku samu o sobě, nýbrž cestu s účelem provádět pěší turistiku, tj. destinační směřování dotyčné osoby do krajiny, která se pak pro ní stane areálem pěší turistiky. V opačném případě bychom museli jako účastníka cestovního ruchu (v rámci aktivity pěší turistika) hodnotit každého občana, který si o víkend udělá procházku do okolí města v němž bydlí. Totéž platí pro cykloturistiku, lyžařskou turistiku, zimní sporty apod.

⁵ Pokud mají tyto cesty charakter pravidelně opakovaných víkendových přesunů obyvatel měst do jejich rekreačních chat a chalup, jde podle našeho názoru spíše o systémový okruh druhého bydlení než o cestovní ruch. Totéž se týká cest za rekreací typu lesy/hory (tj. do chat a chalup, neumístěných u vodních ploch).

- cesty s účelem provádět horolezectví,
 - cesty s účelem provádět závěsné létání,
 - cesty s účelem provádět sportovní myslivost,
 - cesty s účelem provádět sportovní rybolov,
 - cesty za organizovaným pozorováním zvířat.⁶
- d) Úplný výčet aktivit cestovního ruchu v rámci kulturního subsystému:
- cesty za poznáváním kulturně historických památek a souborů,⁷
 - cesty do skanzenů a muzeí,
 - cesty do lázeňských míst (jak se zdravotním aspektem, tak bez něho),
 - cesty na kongresy a konference,
 - cesty na kulturní akce,
 - cesty na sportovní akce,
 - cesty na církevní akce,
 - cesty na veletrhy a tematické trhy,
 - cesty za nákupem místních produktů,
 - cesty občanů SRN a Rakouska za příhraničními nákupními a zábavními zařízeními v České republice⁸.

II.3. Členění potenciálu cestovního ruchu

V souladu s výše uvedenou strukturou cestovního ruchu členíme potenciál cestovního ruchu takto:

a) Potenciál přírodního subsystému cestovního ruchu:

- přírodní pozoruhodnosti,
- vhodnost krajiny pro pěší turistiku⁹,
- vhodnost krajiny pro cykloturistiku,
- vhodnost krajiny pro sjezdové zimní sporty,
- vhodnost krajiny pro lyžařskou turistiku,
- vhodnost krajiny pro rekreaci u vody,
- vhodnost krajiny pro rekreaci typu lesy/hory
- vhodnost krajiny pro venkovskou turistiku,
- vhodnost krajiny pro vodní turistiku,
- vhodnost krajiny pro horolezectví,
- vhodnost krajiny pro závěsné létání,
- vhodnost krajiny pro sportovní myslivost,
- vhodnost krajiny pro sportovní rybolov,
- vhodnost krajiny pro pozorování vodních ptáků.

b) Potenciál kulturního subsystému cestovního ruchu:

- kulturně historické památky a soubory,
- skanzeny a muzea,
- lázeňská funkce,
- kongresy a konference,
- kulturní akce,
- sportovní akce,
- církevní akce,

⁶ Organizované pozorování zvířat má v podmínkách Česka nejlepší možnosti, pokud jde o vodní ptáky. Proto potenciálovou položku (část II.3) zaměříme na tento konkrétní aspekt.

⁷ Mezi kulturní památky zařazujeme i technické, vojenské aj. památky, stavby lidové architektury aj.

⁸ V příhraničním pásu s Polskem a Slovenskem se tento jev nevyskytuje, protože chybí zásadní podmínka – rozdíl kupní síly příslušné zahraniční měny oproti české měně.

⁹ Do rámce pěší turistiky řadíme též horskou turistiku.

- veletrhy a tematické trhy,
- místní produkty,
- možnost příhraničních nákupních a zábavních činností (příhraniční specifika).¹⁰

III. INFORMAČNÍ ZDROJE A PRÁCE S DATY

Obečným úskalím formalizovaných modelů územních systémů bývá nesystematický sběr výchozích dat, zaviněný zpravidla ovšem velmi omezenými informačními zdroji. (S tím kontrastuje následné exaktní zpracování, jemuž jsou sebraná data podrobena.) U kvantitativně neměřitelných údajů je problémem rovněž významová klasifikace informace o jevech, která by se měla co nejvíce oprostit od subjektivity. V oboru cestovního ruchu je situace o to nepříznivější, že využitelných statistických a jiných jednoznačně (nebo alespoň relativně jednoznačně) hodnotících údajů je naprostý nedostatek. Řešitelé si tato rizika uvědomovali a snažili se jim čelit. Tam, kde to bylo možné, vycházeli z odborných podkladů specializovaných institucí (např. Státních památkových ústavů v regionech aj.) a z tematické odborné i jiné literatury. Konkrétní přehled informačních pramenů za každý dílčí aspekt potenciálu cestovního ruchu je uveden v části IV.2.

O spolupráci v získávání informací byly požádány též okresní úřady formou dotazníku. V dotazníku byly zjišťovány zejména údaje o pořádaných kulturních a jiných akcích (text dotazníku je uveden v příloze). Ani zde nebylo možné požadovat nějaké přesnější údaje (mj. i proto, že okresní úřady se nově cestovním ruchem nezabývají). Vycházeli jsme však z toho, že pracovníci OkÚ svůj okres velmi dobře znají a z tohoto hlediska je nevyhnutelná míra jejich subjektivity přijatelná.¹¹

Řešitelský kolektiv nicméně v žádném případě nechce tvrdit, že se mu podařilo odstranit veškeré subjektivnosti a nahodilosti v získávání a hodnocení sledovaných jevů. Je možné, že představitelé obcí, na jejichž území jsou v této práci klasifikovány podmínky cestovního ruchu určitým způsobem, budou mít odlišný názor na výběr a klasifikaci kulturních akcí, místních produktů apod. Vzhledem k tomu, že tento úkol je prvním svého druhu, bylo by účelné provádět jeho další upřesňování; pak bude možno podobné nesrovnalosti postupně odstraňovat a vyladovat.

Je nutno rovněž upozornit na nezbytnost prostorové generalizace při práci s daty. Potenciály jednotlivých aktivit, subsystémů i celkového systému cestovního ruchu jsou vyhodnocovány za území obcí, což je na jedné straně velká podrobnost z hlediska státu i regionů, ale na druhé straně je to zprůměrování krajinných i jiných charakteristik do plochy cca 12,5 km² – což je průměrná rozloha administrativního území jedné obce v ČR.

IV. METODICKÝ POSTUP PŘI STANOVOVÁNÍ HODNOT A TYPŮ POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

IV.1. Intenzitní stupně potenciálu aktivit cestovního ruchu

Rozvojové podmínky a předpoklady v rámci jednotlivých aktivit cestovního ruchu jsou přirozeně někde vyšší, někde nižší, někde neexistují vůbec. V posledním případě jde o nulový intenzitní stupeň potenciálu. Pro ostatní (kladné) případy zavádíme tři intenzitní stupně potenciálu cestovního ruchu:

¹⁰ V současnosti je existence příhraničních nákupních a zábavních zařízení vnímána většinou místními občanů negativně (přemíra nočních podniků, hluk, silná dopravní frekvence). Přínosovou složku této aktivity cestovního ruchu pro příslušné obce však nelze opomenout (zdroj daní a poplatků do rozpočtu obcí) s tím, že v budoucnu by mělo jít o kultivaci příslušných obchodních a zábavních nabídek.

¹¹ Návratnost dotazníku byla 92 % (71 okresů), byť v různé kvalitě vyplnění. Některé okresy nasadily měřítko hodnocení významu akcí v celostátním kontextu příliš vysoko. V těchto případech byly příslušné údaje korigovány a standardizovány řešitelským kolektivem.

- stupeň 1 – potenciál je v základní úrovni, tj. příslušná skutečnost je v konkrétním prostoru registrovatelná,
- stupeň 2 – potenciál je ve zvýšené úrovni, tj. příslušná skutečnost vykazuje v konkrétním prostoru již dosti významný stav,
- stupeň 3 – potenciál je ve vysoké úrovni, tj. příslušná skutečnost dosahuje v konkrétním prostoru velmi významného stavu.

Pouze u některých složek (jmenovitě: vhodnost krajiny pro horolezectví, pro závěsné létání, pro sportovní myslivost, pro rybolov a pro pozorování vodních ptáků) je rozlišen pouze jediný stupeň existujícího potenciálu. Příslušná charakteristika buď na území obce je nebo není.

IV.2. Charakteristické situace pro zařazování obcí do intenzitních stupňů potenciálů jednotlivých aktivit cestovního ruchu

Přírodní pozoruhodnosti

Prameny a podklady hodnocení: (a) turistické mapy a průvodce; (b) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001; (c) Rubín, J.: Turistické zajímavosti ČSR. Geologie. *STN*, 1959.

Stupeň 1

Výskyt jednotlivých atraktivních přírodních útvarů, zejména skalních formací (skály, viklany apod.) i většího krajinného měřítka (např. krajina s nápadnými kužely bývalých sopek). Zařazeno 76 obcí (1,2 %).

Stupeň 2

Přírodní útvary jsou ve srovnání se stupněm 1 větší a významnější, mají širší publicitu v průvodcích i turistických mapách. Nejméně do této kategorie jsou řazeny krasové povrchové i podzemní jevy. Zařazeno 54 obcí (0,9 %).

Stupeň 3

Obce, na jejichž území se nacházejí celostátně a mezinárodně proslulé přírodní útvary, které často tvoří jediný důvod návštěvy oblasti (pískovcová skalní města, kaňony, jeskyně, propasti, rezervace s naučnými chodníky apod.). Zařazeno 18 obcí (0,3 %).

Vhodnost krajiny pro pěší turistiku

Prameny a podklady hodnocení: (a) turistické mapy; (b) Demek, J. a kol.: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. *Academia*, 1987.

Stupeň 1

Mírně členitá pahorkatinná až vrchovinná krajina protékaná vodotečemi, se střídáním celků lesů se zemědělskými plochami, terén musí vykazovat určitou rozmanitost a vhodné mimosilniční trasy využitelné pěšími turisty. Zařazeno 1245 obcí (20,0 %).

Stupeň 2

Krajina oproti stupni 1 s větší reliéfovou členitostí nebo s vyšší nadmořskou výškou, přibývá podílu lesů, objevují se louky a pastviny. V některých oblastech (Třeboňsko) byla do tohoto stupně zařazena i rovinatá území díky své krajinné estetice. Zařazeno 2380 obcí (38,1 %).

Stupeň 3

Převážně horská a podhorská krajina se souvislejšími lesy a extenzivnějším zemědělstvím s četnými turistickými stezkami, s možnostmi vyhlídek, někde s rozhlednami, a drobným (popř. rozptýleným) osídlením. Zařazeno 830 obcí (13,3 %).

Vhodnost krajiny pro cykloturistiku

Prameny a podklady hodnocení: (a) turistické mapy; (b) Demek, J. a kol.: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. *Academia*, 1987.

Stupeň 1

Rovinatá až pahorkatinná krajina v monotónně zemědělských územích v oblastech bez výraznějšího ekologického poškození, s malým podílem lesů a kompaktními sídly, s vhodnými vedlejšími silnicemi a polními cestami. Zařazeno 977 obcí (15,6 %).

Stupeň 2

Rovinatá až pahorkatinná krajina v oblastech, kde je více lesů a vodotečí, popř. i vodních ploch. Začleňovány jsou rovněž výše položené krajiny odpovídající vrchovinám, které mají charakter rozvěřených údolí a širokých hřbetů. Zařazeno 3291 obcí (52,7 %).

Stupeň 3

Území s větším podílem lesů, nízkou hustotou osídlení a vysokou krajinnou estetikou, často i náhorní plošiny hor. Tyto atributy mohou převážet v některých krajích poměrně značnou členitost reliéfu. Zařazeno 1927 obcí (30,9 %).

Vhodnost krajiny pro sjezdové zimní sporty

Prameny a podklady hodnocení: (a) turistické mapy a průvodce; (b) Quitt, E.: Klimatické oblasti ČSR. *Geografický ústav ČSAV*, 1970.

Stupeň 1

Terén je částečně vhodný pro provozování sjezdových zimních sportů. Nadmořské výšky se pohybují nad 500 m. Do této kategorie jsou zařazeny i oblasti s nižšími nadmořskými výškami, v případě dobrých klimatických podmínek, dostatečné sněhové pokrývky a v případě vhodných svažitostních poměrů, které dovolují využití k zimním sportům. Území se nachází vesměs v mírně teplé klimatické oblasti. Zařazeno 1031 obcí (16,5 %).

Stupeň 2

Poměrně vhodný terén k provozování zimních sportů. Nadmořské výšky se pohybují průměrně okolo 800 m. Svažitostní i klimatické podmínky jsou vhodné pro provozování zimních sportů i pro náročnější lyžaře. Území se nachází většinou v chladné a méně často v mírně teplé klimatické oblasti, avšak pouze v jejích nejchladnějších zónách. Zařazeno 204 obcí (3,3 %).

Stupeň 3

Území s náročnými lyžařskými terény ve výrazně členitém terénu. Nadmořské výšky se pohybují nad 800, okolo 1000 m i výše. Oblasti patří do chladných klimatických oblastí s vhodnými teplotními i srážkovými poměry a dobou trvání sněhové pokrývky. Zařazeno 64 obcí (1,0 %).

Vhodnost krajiny pro lyžařskou turistiku

Prameny a podklady hodnocení: (a) turistické mapy; (b) Demek, J.: a kol.: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. *Academia*, 1987; (c) Quitt, E.: Klimatické oblasti ČSR. *Geografický ústav ČSAV*, 1970.

Stupeň 1

Terén je částečně vhodný pro provozování lyžařské turistiky. Nadmořské výšky se pohybují okolo 500 m. Do této kategorie jsou zařazeny i oblasti s nižšími nadmořskými výškami, v případě dobrých klimatických podmínek, dostatečné sněhové pokrývky a v případě dostatečné přírodní atraktivity oblasti. Území se nachází většinou v mírně teplé klimatické oblasti. Zařazeno 1131 obcí (18,1 %).

Stupeň 2

Poměrně vhodný terén k provozování lyžařské turistiky, přírodně atraktivní prostředí, vhodné klimatické podmínky s dostatečnou a dostatečně dlouhou sněhovou pokrývkou. Území se nachází většinou v chladné a méně často v mírně teplé klimatické oblasti, avšak pouze v jejích nejchladnějších zónách. Nadmořské výšky se pohybují průměrně okolo 500-800 m; nadmořská výška však nehraje pro zařazení do oblasti zásadní roli. Zařazeno 926 obcí (14,8 %).

Stupeň 3

Území vysoké přírodní hodnoty a atraktivity. Patří do chladných klimatických oblastí s vhodnými teplotními i srážkovými poměry, dostatečnou dobou trvání sněhové pokrývky, výjimečně v mírně teplé klimatické oblasti, avšak pouze v jejích nejchladnějších zónách. Jsou sem zařazovány oblasti s méně členitým povrchem, které splňují výše uvedené podmínky. Takovéto oblasti jsou využívány k lyžařské turistice plošně a jsou protkány spleť cest. Na druhé straně jsou do této skupiny zařazovány i oblasti s vysokou členitostí povrchu, které však vytvářejí možnosti souvislých hřebenových nebo údolních cest s odpovídajícím vhodným převýšením. Zařazeno 318 obcí (5,1 %).

Vhodnost krajiny pro rekreaci u vody

Prameny a podklady hodnocení: (a) 1234 míst ke koupání v ČR, *Fragment*, 2001; (b) turistické mapy a průvodce; (c) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Stupeň 1

Přírodní vodní plochy nadmístního významu. Většinou se jedná o menší plochy, nebo o větší vodní plochy, kde je k rekreaci z objektivních důvodů využitelná pouze malá část. Ubytovací kapacity většinou chybí, neboť vodní plocha slouží zejména k rekreaci obyvatel z okolí. Ostatní doprovodné služby jsou většinou rozvinuté jen minimálně. Zařazeno 409 obcí (6,6 %).

Stupeň 2

Do této skupiny jsou zařazeny lokality regionálního, ale částečně i nadregionálního významu. Jedná se zejména o větší vodní plochy rybníků a přehradní nádrže střední velikosti. Vesměs jsou k dispozici ubytovací kapacity a další obslužné zázemí. Zařazeno 92 obcí (1,5 %).

Stupeň 3

Byl použit pro vodní plochy velkého rozsahu, zejména se jedná o velké přehradní nádrže. Jejich využití k rekreaci je celorepublikového významu a často přitahuje i zahraniční klientelu. Zařazeno 18 obcí (0,3 %).

Vhodnost krajiny pro rekreaci typu lesy/hory

Prameny a podklady hodnocení: turistické mapy a průvodce.

Stupeň 1

Pahorkatinná, výjimečně i nížinná rovinná krajina se zvýšeným podílem lesů a nejvýše průměrnou hustotou obyvatelstva a osídlení. Do tohoto stupně jsou řazeny i některé výše položené a členitější oblasti, ale v poloze blízké velkým městským střediskům osídlení. Zařazeno 1100 obcí (17,6 %).

Stupeň 2

Převážně oblasti v nadmořských výškách 500-800 m, rázem reliéfu odpovídající vrchovinám, s celostátně výrazně nadprůměrným podílem lesů, s drobným, částečně i rozptýleným osídlením a malou hustotou zalidnění. Zařazeny do tohoto stupně byly i oblasti horského rázu s určitou ekologickou zátěží (Krušné hory). Zařazeno 734 obcí (11,8 %).

Stupeň 3

Typický areál horských krajín se souvislými lesy a nejlepšími možnostmi rekreačního využití, vesměs území s nadmořskou výškou nad 900 m. Zařazeno 338 obcí (5,4 %).

Vhodnost krajiny pro venkovskou turistiku

Prameny a podklady hodnocení: (a) turistické mapy a průvodce, (b) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Stupeň 1

Sídla vesnického charakteru v rovinaté, či mírně zvlněné zemědělské krajině, průměrně nebo podprůměrně osídlené s menším podílem lesů, vodních ploch a turisticky značených cest (většina našich rovin a pahorkatin). Zařazeno 1854 obcí (29,7 %).

Stupeň 2

Obce s venkovskými sídly v členitější krajině charakteru vrchovin s vyšším podílem lesů, vodních ploch a turisticky značených cest. Zařazeno 2976 obcí (47,7 %).

Stupeň 3

Venkovská sídla často rozptýleného charakteru v členité podhorské a horské krajině s vysokým podílem lesů a travních porostů, dostatek možností pro turistiku. Výjimečně i mimořádně atraktivní krajina nižších poloh (pískovcová skalní města, Lednicko – valtický areál, některé lokality jihočeských rybníčních pánví apod.). Zařazeno 753 obcí (12,1 %).

Vhodnost krajiny pro vodní turistiku

Prameny a podklady hodnocení: (a) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001; (b) vodácké a turistické mapy a průvodce.

Stupeň 1

Území obcí, které jsou situovány při vodních tocích, klasifikovaných v pramenu (a) jako vhodné pro vodní turistiku, méně využívané. Zařazeno 229 obcí (3,7 %).

Stupeň 2

Území obcí, které jsou situovány při části řek klasifikovaných v pramenu (a) jako vhodné pro vodní turistiku, využívané. Do této skupiny byly zařazeny i obce podél souvislejších tras výletní lodní dopravy. Zařazeno 136 obcí (2,2 %).

Stupeň 3

Tento stupeň je vyhrazen pro území ležící při březích vodácky nejpopulárnějších řek v ČR (vesměs v českých krajích). Zařazeno 94 obcí (1,5 %).

Vhodnost krajiny pro horolezectví

Prameny a podklady hodnocení: (a) turistické a horolezecké průvodce a mapy; (b) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Stupeň 1 (jediný)

Výskyt skal umožňujících horolezecké výstupy nebo alespoň výcvik, zejména pískovcová skalní města Českého ráje, Kokořínska, Labských pískovců apod. Zařazeno 371 obcí (5,9 %).

Vhodnost krajiny pro závěsné létání

Stupeň 1 (jediný)

Prameny a podklady hodnocení: (a) turistické mapy; (b) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Konfigurace terénu vhodná pro starty rogallových křídel a pro paragliding. Jedná se zejména o poměrně prudké, málo zalesněné osamělé vrchy či jiné prudké svahy spadající nikoliv do údolí, ale roviny nebo širší kotliny. V potenciálním letovém a přistávacím prostoru by neměly být větší vodní plochy, větší sídla, lesy, dálnice a silnice I. třídy, dálkové vedení VVN. Zařazeno 839 obcí (13,4 %).

Vhodnost krajiny pro sportovní myslivost

Prameny a podklady hodnocení: turistické mapy.

Stupeň 1 (jediný)

Výskyt mysliveckých revírů vydávajících turistická lovecká povolení. Na základě ústní informace z příslušného odboru Ministerstva zemědělství vydává dnes tato povolení velké množství mysliveckých sdružení, takže je není možno evidovat. Proto byla tato možnost uvedena v každé obci s výjimkou silně urbanizované a intenzivně zemědělské krajiny s minimem rozptýlené zeleně. Zařazeno 5037 obcí (80,7 %).

Vhodnost krajiny pro sportovní rybolov

Prameny a podklady hodnocení: rybářské a turistické mapy.

Stupeň 1 (jediný)

Výskyt rybářských revírů se zájmem o turistické rybářské lístky. Vzhledem k tomu, že vášniví rybáři navštěvují pro úlovky i kraje jinak zcela neturistické, byly na základě dostupných rybářských map do této kategorie řazeny všechny pstruhové a mimopstruhové revíry Českého a Moravského rybářského svazu i dalších organizací a soukromých vlastníků. U krajů, kde tyto mapy k dispozici nebyly, byla vhodnost pro sportovní rybářství usuzována dle průměrného průtoku (šířky) příslušného vodního toku dle mapy. Zařazeno 3457 obcí (55,4 %).

Vhodnost krajiny pro pozorování vodních ptáků

Prameny a podklady hodnocení: turistické mapy.

Stupeň 1 (jediný)

Lokality s možností sezónního pozorování ptáků při páření či hnízdění zajímavé z hlediska vzácnosti druhu či většího množství. Jedná se ve většině případů o břehové prostory velkých rybníků či vodních toků, výjimečně též některé jiné ornitologické lokality ve stepních lesních, horských i jiných lokalitách. Zařazeno 308 obcí (4,9 %).

Kulturně historické památky a soubory

Prameny a podklady hodnocení: (a) Kulturně historický potenciál České republiky pro cestovní ruch. Úkol řešený ve spolupráci s pracovníky Státních památkových ústavů. *Ústav územního rozvoje*, 2000; (b) mapy kulturních památek, turistické mapy a průvodce; (c) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Stupeň 1

Do této skupiny jsou zařazeny obce, v nichž byly vyhlášeny vesnické památkové zóny a dále obce,

jejichž solitérní kulturně památkové objekty obdobně klasifikuje pramen (a). Zařazeno 764 obcí (12,2 %).

Stupeň 2

Obce s městskými památkovými zónami a obce, v nichž existují vesnické památkové rezervace. U solitérních objektů se vycházelo z obdobného zařazení v prameni (a). Zařazeno 301 obcí (4,8 %).

Stupeň 3

Skupinu tvoří městské památkové rezervace a obce, na jejichž území se nachází památka UNESCO nebo národní kulturní památka. U solitérních objektů se vycházelo z obdobného zařazení v prameni (a). Zařazeno 46 obcí (0,7 %).

Skanzeny a muzea

Prameny a podklady hodnocení: (a) vyplněné dotazníky od okresních úřadů; (b) Svatoň, J.: Kulturní instituce zprostředkovávající kulturní hodnoty veřejnosti v oblasti památkové péče, muzeí a galerií, 2000; (c) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Stupeň 1

Obce, v nichž existují skanzeny a muzea s regionálním a místním významem. Zařazeno 265 obcí (4,2 %).

Stupeň 2

Obce se skanzeny a muzei s nadregionálním významem. Zařazeno 112 obcí (1,8 %).

Stupeň 2

Obce se skanzeny a muzei s celostátním a mezinárodním významem. Zařazeno 23 obcí (0,4 %).

Lázeňská funkce

Prameny a podklady hodnocení: (a) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001; (b) Statistická ročenka České republiky 2000, tab. 24-9 a 24-10. ČSÚ a Scientia, 2000.

Stupeň 1

Minimálně všechny obce, které jsou oficiálně klasifikovány jako lázeňské. Zařazeno 18 obcí (0,3 %).

Stupeň 2

Lázeňské obce se střední kapacitou specializovaných zdravotnických zařízení a se zřetelným fyziognomickým utvářením lázeňské čtvrti. Zařazeno 13 obcí (0,2 %).

Stupeň 3

Lázeňská města s významným postavením v léčebném procesu (více než 30 tis. pacientů za rok) a s velmi výraznou fyziognomií; jsou zároveň vysoce atraktivními cíli kulturní a společenské turistiky. Zařazeno 6 obcí (0,1 %).

Kongresy a konference

Prameny a podklady hodnocení: vyplněné dotazníky od okresních úřadů.

Stupeň 1

Obce, v nichž se relativně často konají valné hromady a konference regionálního a místního významu. Zařazeno 80 obcí (1,3 %).

Stupeň 2

Obce, v nichž se relativně často konají konference a kongresy celostátního a nadregionálního významu. Zařazeno 48 obcí (0,8 %).

Stupeň 3

Obce, v nichž se relativně často konají nejvýznamnější kongresy, konference a sympozia (celostátního i mezinárodního významu). Zařazeno 22 obcí (0,4 %).

Kulturní akce

Prameny a podklady hodnocení: (a) vyplněné dotazníky od okresních úřadů, (b) kalendáře akcí přiložené k dotazníkům; (c) www.ceskapohoda.cz; (d) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Stupeň 1

Obce s meziročně pravidelným konáním kulturních akcí, slavností apod. regionálního a místního významu. Zařazeno 487 obcí (7,8 %).

Stupeň 2

Obce s meziročně pravidelným konáním festivalů, slavností a jiných akcí převážně s nadregionálním a celostátním významem. Zařazeno 208 obcí (3,3 %).

Stupeň 3

Obce, v nichž se konají nejvýznamnější festivaly, přehlídky, slavnosti apod. s celostátním a mezinárodním významem. Zahrnuta jsou i místa nejnavštěvovanějších letních divadelních představení. Zařazeno 47 obcí (0,8 %).

Sportovní akce

Prameny a podklady hodnocení: (a) vyplněné dotazníky od okresních úřadů, (b) kalendáře akcí přiložené k dotazníkům; (c) www.ceskapohoda.cz; (d) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Stupeň 1

Obce, v nichž se nejméně v roční periodicitě konají sportovní závody a jiné akce regionálního a místního významu. Nebyly uvažovány (ani v následujících stupních) cesty fanoušků na pravidelné ligové zápasy fotbalových, hokejových a jiných týmů. Zařazeno 297 obcí (4,8 %).

Stupeň 2

Obce, v nichž sportovní akce mají větší význam a delší tradici. Zařazeno 141 obcí (2,3 %).

Stupeň 3

Obce se sportovními závody a akcemi s celostátní a mezinárodní publicitou a s nejdelší tradicí. Zařazeno 23 obcí (0,4 %).

Církevní akce

Prameny a podklady hodnocení: (a) Boháč, Z.: Poutní místa v Čechách, *Debora*, 1995; (b) Odehnal, F.: Poutní místa Moravy a Slezska, *Debora*, 1995; (c) Česká republika. Atlas pro volný čas. *Čedok a Kartografie Praha*, 2001.

Stupeň 1

Minimálně všechna církevní poutní místa, která jsou takto speciálně vymezena v pramenech (a) a (b). Zařazeno 234 obcí (3,7 %).

Stupeň 2

Církevní poutní místa vyššího významu (více poutí do roka, více poutníků). Zařazeno 69 obcí (1,1 %).

Stupeň 3

Církevní poutní místa nejvyššího významu. Zařazeno 8 obcí (0,1 %).

Veletrhy a tematické trhy

Prameny a podklady hodnocení: (a) vyplněné dotazníky od okresních úřadů, (b) kalendáře akcí přiložené k dotazníkům; (c) www.ceskapohoda.cz.

Stupeň 1

Obce, v nichž se s nejméně roční periodicitou konají trhy, jarmarky a podobné akce regionálního a místního významu. Zařazeno 67 obcí (1,1 %).

Stupeň 2

Trhy a jiné akce jsou více zaměřené na výstavnictví a obvykle bývají spojeny s kulturními akcemi. Zařazeno 45 obcí (0,8 %).

Stupeň 3

Obce s nejvýznamnějšími veletrhy a výstavami, důležitými i v mezinárodním kontextu. Zařazeno 14 obcí (0,2 %).

Místní produkty

Prameny a podklady hodnocení: (a) vyplněné dotazníky od okresních úřadů; (b) turistické průvodce.

Stupeň 1

Obce s nadmístně známou výrobou a prodejem řemeslných a tradičních potravinářských produktů. Zařazeno 164 obcí (2,6 %).

Stupeň 2

Výroba v obci vyráběných produktů (keramika, víno, proutěné zboží, tradiční pečivo aj.) je široce

známá a jejich prodej vytváří turistickou atraktivitu v regionálním měřítku. Zařazeno 77 obcí (1,2 %).

Stupeň 3

Obce s celostátně nejznámějšími a turisticky atraktivními produkty a příslušnou infrastrukturou (např. rázovité vinné sklepy). Zařazeno 22 obcí (0,4 %).

Příhraniční specifika

Prameny a podklady hodnocení: turistické a silniční mapy.

Stupeň 1

Gradient kupní síly německé a rakouské měny oproti české měně vede k častým cestám občanů SRN a Rakouska do českého příhraničí za zábavou a za běžnými nákupy a službami. Potenciální ekonomický (daňově zprostředkovaný) přínos této turistiky se týká všech obcí v pásu do cca 10-15 km od státní hranice, v případě měst i dále. Zařazeno 372 obcí (6,0 %).

Stupeň 2

Do této skupiny jsou zařazeny obce ležící na silnicích I. a II. třídy vedoucích k hraničním přechodům, vzdáleným cca 7-15 km. Podmínky pro nákupní a zábavné cesty Němců a Rakušanů jsou tu zvýšeny. Zařazeno 70 obcí (1,1 %).

Stupeň 3

Tento stupeň zahrnuje obce přímo při silničních hraničních přechodech nebo města v těsné blízkosti přechodů. Zařazeno 63 obcí (1,0 %).

IV.3. Vyjádření diferencované významnosti dílčích složek potenciálu cestovního ruchu a jejich intenzitních stupňů

Různé dílčí složky potenciálu cestovního ruchu nemají ve skladbě celkového potenciálu stejný význam. Některý aspekt je pro většinu turistů důležitější (např. vhodnost krajiny pro sjezdové zimní sporty, či existence kulturně historických památek a souborů, aj.), jiný méně důležitý (např. vhodnost krajiny pro horolezectví). Tuto skutečnost respektuje a zohledňuje váhové hodnocení pomocí bodové metody. Určitý stanovený počet bodů je zároveň přiřazen každému vykázanému intenzitnímu stupni každého dílčího potenciálu cestovního ruchu. Váhové hodnocení tak:

- umožňuje vzájemné rozlišení významu dílčích složek potenciálu cestovního ruchu v navzájem odpovídajících intenzitních stupních,
- umožňuje rozlišení významu dílčích složek potenciálu cestovního ruchu s ohledem na jejich dosažené intenzitní stupně,
- přiměřeně respektuje dvě odlišné skupiny dílčích potenciálů cestovního ruchu lišící se strmostí růstu významu pro cestovní ruch podle dosaženého intenzitního stupně:
 - a) progresivně rostoucí (např. u kulturně historických památek a souborů je intenzitní stupeň 3 – nejvýznamnější lokality – nepochybně více než třikrát důležitější pro cestovní ruch než stupeň 1),
 - b) kontinuálně rostoucí (týká se např. významu obce pro cestovní ruch při různé vhodnosti místní krajiny pro pěší turistiku).

Váhové počty bodů byly získány metodou expertního odhadu, který individuálně provedli všichni řešitelé úkolu. Expertní odhad se snažil přihlídnout k obecnému významovému postavení příslušné aktivity v systému cestovního ruchu, dále k současným trendům preferujícím určité aktivity, a rámcově i k předpokládaným počtům osob zapojujícím se do cestovního ruchu s cílem provozovat příslušnou aktivitu. Výsledné bodové číslo je aritmetickým a částečně zaokrouhleným průměrem výsledků od všech řešitelů úkolu, když byla předtím vyloučena vždy nejvyšší a nejnižší hodnota vzniklého rozpětí.

Váhové počty bodů jsou uvedeny v následující tabulce:

Dílčí složka potenciálu cestovního ruchu	Počet bodů pro intenzitní stupeň		
	1	2	3
Přírodní pozoruhodnosti	10	20	45
Vhodnost krajiny pro pěší turistiku	5	10	15
Vhodnost krajiny pro cykloturistiku	10	15	20
Vhodnost krajiny pro sjezdové zimní sporty	7	15	30
Vhodnost krajiny pro lyžařskou turistiku	3	7	10
Vhodnost krajiny pro rekreaci u vody	10	20	40
Vhodnost krajiny pro rekreaci typu lesy / hory	7	13	20
Vhodnost krajiny pro venkovskou turistiku	3	7	10
Vhodnost krajiny pro vodní turistiku	3	7	15
Vhodnost krajiny pro horolezectví	2	-	-
Vhodnost krajiny pro závěsné létání	2	-	-
Vhodnost krajiny pro sportovní myslivost	2	-	-
Vhodnost krajiny pro sportovní rybolov	2	-	-
Vhodnost krajiny pro pozorování vodních ptáků	1	-	-
Kulturně historické památky a soubory	10	25	50
Skanzeny a muzea	5	15	35
Lázeňská funkce	5	15	35
Kongresy a konference	2	10	20
Kulturní akce	10	20	40
Sportovní akce	2	7	20
Církevní akce	2	4	10
Veletrhy a tematické trhy	5	20	40
Místní produkty	5	10	25
Příhraniční specifika	2	5	10

IV.4. Konstrukce hodnot potenciálu cestovního ruchu

Váhové body jsou vlastním vyjadřovacím nástrojem pro formalizovanou veličinu potenciálu cestovního ruchu. Hodnota celkového potenciálu se rovná součtu bodů za jednotlivé položky (aktiviny), které jsou vykázány pro území dané obce a v daném intenzitním stupni. Stejným způsobem je získána hodnota potenciálu přírodního a kulturního subsystému cestovního ruchu.

IV.5. Intenzitní zóny potenciálu cestovního ruchu

Intenzitní zóny jsou tvořeny obcemi s určitými stupni rozmezí hodnot celkového potenciálu a potenciálu obou subsystémů cestovního ruchu.

Intenzitní zóny celkového potenciálu cestovního ruchu

Bez potenciálu

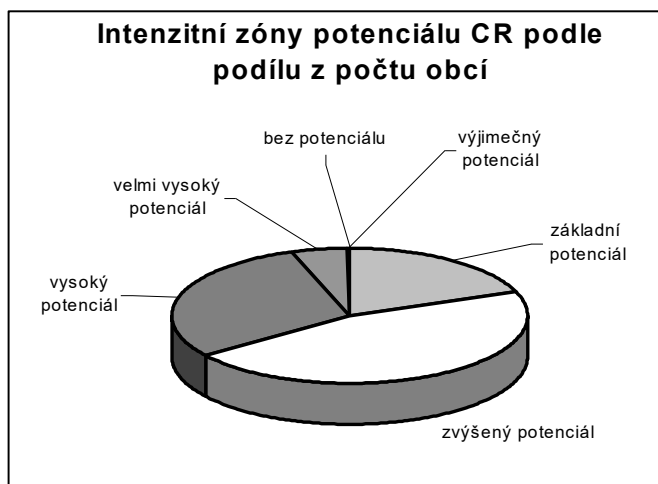
Bodová hodnota: 0. Tuto zónu tvoří hlavně vojenské újezdy, naprosto výjimečně i jiné obce. Statistika: 7 obcí (0,1 %), z toho 5 obcí jsou vojenské újezdy.

Zóna základního potenciálu

Bodová hodnota: 1-25. Zpravidla je zastoupen jen jeden subsystém. Statistika: 1198 obcí (19,2 %).

Zóna zvýšeného potenciálu

Bodová hodnota: 26-50. Buď oba subsystémy jsou v základní úrovni nebo jen jeden ve zvýšené

úrovni. Statistika: 2848 obcí (45,6 %).

Zóna vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 51-100. Buď jsou oba subsystemy ve zvýšené úrovni nebo jen jeden ve vysoké úrovni. Statistika: 1869 obcí (29,9 %).

Zóna velmi vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 101-200. Obvykle jsou oba subsystemy ve vysoké úrovni, popř. při asymetrické skladbě jeden ve velmi vysoké úrovni. Statistika: 300 obcí (4,8 %).

Zóna výjimečného potenciálu

Bodová hodnota: 201 a více. Většinou jde

o města s mimořádnou úrovní kulturního subsystemu cestovního ruchu, doplňovanou částečně i přírodním subsystemem. Statistika: 22 obcí (0,3 %).

Intenzitní zóny potenciálu přírodního subsystemu cestovního ruchu

Bez potenciálu

Bodová hodnota: 0. Kromě vojenských újezdů jen několik obcí v severočeské hnědouhelné pánvi. Statistika: 12 obcí (0,2 %).

Zóna základního potenciálu

Bodová hodnota: 1-25. Jde o obce s podmínkami jen pro 1-2 aktivity cestovního ruchu. Statistika: 1530 obcí (24,5 %).

Zóna zvýšeného potenciálu

Bodová hodnota: 26-50. Obvykle je již zastoupena aktivně turistická i rekreační složka. Statistika: 2998 obcí (48,0 %).

Zóna vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 51-80. Tyto obce jsou již velmi vhodným prostředím pro turistiku i rekreaci. Statistika: 1468 obcí (23,5 %).

Zóna velmi vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 81 a více. Nejvyšší rozvojové předpoklady. Statistika: 236 obcí (3,8 %).

Intenzitní zóny potenciálu kulturního subsystemu cestovního ruchu

Bez potenciálu

Bodová hodnota: 0. Na rozdíl od plošně zastoupených podmínek v přírodním subsystemu jsou atraktivita kulturního subsystemu cestovního ruchu prostorově mnohem selektivnější, dvě třetiny obcí ČR stojí mimo jejich dosah. Statistika: 4146 obcí (66,4 %).

Zóna základního potenciálu

Bodová hodnota: 1-10. Nejnižší úroveň subsystemového potenciálu zaznamenává obvykle asi 1-3 nenulové dílčí položky. Statistika: 1154 obcí (18,5 %).

Zóna zvýšeného potenciálu

Bodová hodnota: 11-40. Obvykle je některá ze složek vyvinuta zřetelně výše než ostatní. Statistika: 667 obcí (10,7 %).

Zóna vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 41-100. Většinou jde již o obce s vyhledávanými „kamennými“ atributy i pořádanými akcemi. Statistika: 222 obcí (3,5 %).

Zóna velmi vysokého potenciálu

Bodová hodnota: 81 a více. Nejvyšší rozvojové předpoklady kulturně orientovaného cestovního

ruchu. Statistika: 55 obcí (0,9 %).

IV.6. Typy potenciálu cestovního ruchu

V potenciálovém přístupu má strukturní typologizace menší význam než při hodnocení současného stavu cestovního ruchu v regionech. Např. důležitým poznatkem Analýzy a zhodnocení úrovně řízení cestovního ruchu (zpracované Samostatným oddělením ekologie urbanizovaných prostorů a cestovního ruchu MŽP v srpnu 2001) je to, do kterého typu cestovního ruchu se zkoumané obce samy začleňují.¹² Potenciálový pohled musí být nutně širší – i v obcích, které by se samy zařadily jen do určitého typu (současného) cestovního ruchu, existují většinou, byť ne tak viditelně, též možnosti v jiných aktivitách cestovního ruchu, pro které má území v zásadě podmínky a předpoklady a které zatím čekají na možné uplatnění.

Nicméně i ve struktuře podílů příspěvku obou subsystémů a jednotlivých aktivit (v bodovém vyjádření) na výstavbě potenciálu cestovního ruchu lze objevit určité charakteristické rysy a z nich odvodit typové skupiny potenciálu cestovního ruchu.

Typy potenciálu cestovního ruchu vymezujeme ve dvou úrovních:

- a) jako typy v rámci celkového potenciálu, které jsou dány podílem zastoupení přírodního a kulturního subsystému (každá obec je pouze v jediném typu),
- b) jako typy v rámci přírodního a kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu, které jsou dány podílem zastoupení potenciálů příslušejících aktivit (každá obec je v rámci obou subsystémů vždy pouze v jediném typu).

Typologizace celkového potenciálu cestovního ruchu

Typ přírodní vyhraněný

Do typu patří obce, v jejichž potenciálu cestovního ruchu mají 100% zastoupení aktivity přírodního subsystému. Statistika: 4139 obcí (66,3 %).

Typ přírodní

V obcích příslušejících do tohoto typu soustřeďuje přírodní subsystém 80,0 až 99,9 % bodové hodnoty potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 960 obcí (15,4 %).

Typ kulturní

V obcích tohoto typu představuje podíl kulturního subsystému na potenciálu cestovního ruchu hodnotu 60,0 až 79,9 %. Statistika: 141 obcí (2,2 %).

Typ kulturní vyhraněný

Typ je složen z obcí, jejichž potenciál cestovního ruchu je složen nejméně z 80,0 % z příspěvku kulturního subsystému. Statistika: 30 obcí (0,5 %).

Typ smíšený

Ostatní obce s nenulovou hodnotou celkového potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 967 obcí (15,5 %).

¹² Na výběr měly obce tyto typy: lázeňský, přírodní, u vodních ploch, venkovský, kulturně poznávací, historický, zimních sportů, náboženský, rekreační, příhraniční a atrakční.

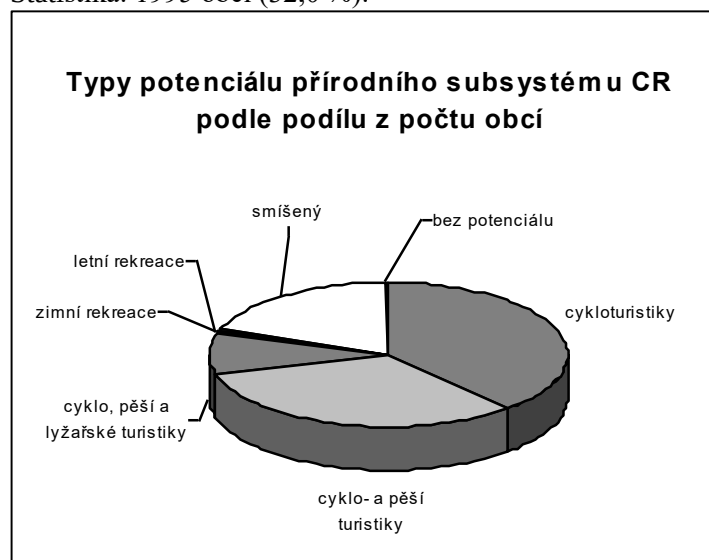
Typologizace přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu

Typ cykloturistiky

Typ tvoří obce, u nichž dílčí potenciál vhodnost pro cykloturistiku tvoří nejméně 50,1 % hodnoty přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 2408 obcí (38,6 %).

Typ cyklo- a pěší turistiky

Do typu jsou začleněny obce, u nichž dílčí potenciály vhodnost pro pěší turistiku a vhodnost pro cykloturistiku tvoří nejméně 50,1 % hodnoty přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 1995 obcí (32,0 %).

Typ cyklo-, pěší a lyžařské turistiky

Do typu jsou začleněny obce, u nichž dílčí potenciály vhodnost pro pěší turistiku, vhodnost pro cykloturistiku a vhodnost pro lyžařskou turistiku tvoří nejméně 50,1 % hodnoty přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 575 obcí (9,2 %).

Typ letní rekreace

Typ tvoří obce, u nichž dílčí potenciály vhodnost pro rekreaci u vody a vhodnost pro rekreaci typu lesy/hory tvoří nejméně 50,1 % hodnoty přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 24 obcí (0,4 %).

Typ zimní rekreace

Typ tvoří obce, u nichž dílčí potenciály vhodnost pro sjezdové zimní sporty a vhodnost pro rekreaci typu lesy/hory tvoří nejméně 50,1 % hodnoty přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 33 obcí (0,5 %).

Typ smíšený

Ostatní obce s nenulovou hodnotou potenciálu přírodního subsystému cestovního ruchu. Statistika: 1197 obcí (19,2 %).

Typologizace kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu

Typ kulturně poznávací

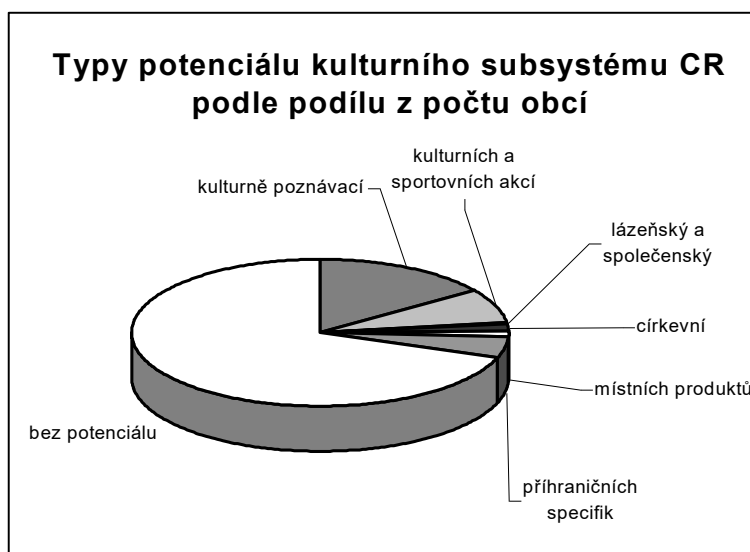
U obcí tohoto typu činí dílčí potenciály kulturně historické památky a soubory a skanzeny a muzea nejméně 50,1 % hodnoty kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 917 obcí (14,1 %).

Typ kulturních a sportovních akcí

U obcí tohoto typu činí dílčí potenciály kulturní akce a sportovní akce nejméně 50,1 % hodnoty kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 447 obcí (7,1 %).

Typ lázeňský a společenský

U obcí tohoto typu činí dílčí

potenciály lázeňská funkce, kulturní akce a sportovní akce nejméně 50,1 % hodnoty kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 20 obcí (0,3 %).

Typ církevní

Do tohoto typu se začleňují obce, kde dílčí potenciál církevní akce tvoří nejméně 50,1 % hodnoty kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 86 obcí (1,4 %).

Typ místních produktů

Obce, kde dílčí potenciál místní produkty představuje nejméně 50,1 % hodnoty kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 75 obcí (1,2 %).

Typ příhraničních specifik

Do typu přísluší obce, ve kterých činí dílčí potenciál příhraniční specifika nejméně 50,1 % hodnoty kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu. Statistika: 284 obcí (4,5 %).

Typ smíšený

Ostatní obce s nenulovou hodnotou potenciálu kulturního subsystému cestovního ruchu. Statistika: 269 obcí (4,3 %).

V. PRAKTICKÁ VYUŽITELNOST HODNOCENÍ POTENCIÁLU CESTOVNÍHO RUCHU

Výsledky hodnotového a typologického hodnocení potenciálu cestovního ruchu obcí mohou být využity ve veřejné správě, v marketingu cestovního ruchu a v územním plánování.

V institucích veřejné správy v oboru cestovního ruchu na celostátní a regionální úrovni (Ministerstvo pro místní rozvoj, zejména jeho Odbor rozvoje a realizace cestovního ruchu, ve specializovaných aspektech pak Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo kultury, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo průmyslu a obchodu a jiné ústřední orgány, krajské úřady, regionální rady regionů soudržnosti aj.) jde o koncepční řízení rozvoje cestovního ruchu. Proto zde objektivně existuje značný prostor pro využití výstupů úkolu, který by se mohl stát jedním z podkladů pro vyvážené směřování tohoto rozvoje, a to zejména tím, že poskytuje:

- přehled o územním rozložení diferencovaně vyvinutých „spontánních“ rozvojových podmínek a předpokladů cestovního ruchu podle regionů a v detailu i podle jednotlivých obcí,
- přehled o typologickém strukturování těchto podmínek a předpokladů,
- možné věcně technické náměty a podklady pro přípravu legislativních a exekutivních norem v oboru cestovního ruchu,
- možný výchozí základ pro další analyticko-syntetická prostorová, event. i časová srovnávání jevů a atributů vytvářejících prostředí cestovního ruchu.

Ve veřejné správě na úrovni obcí se mohou poznatky o potenciálu cestovního ruchu uplatňovat zejména při přípravě dokumentů Program rozvoje územního obvodu obce; ve svazcích obcí (mikroregionech) analogicky pro přípravu jejich strategických rozvojových dokumentů. Výsledky úkolu mohou obcím a mikroregionům pomáhat zejména v tom, aby zřetelněji viděly podmínky a rozvojové možnosti cestovního ruchu na svém území v širších prostorových i věcných souvislostech.

Oblast marketingu a podpory rozvoje cestovního ruchu je záležitostí zejména České centrály cestovního ruchu, jakož i regionálních rozvojových agentur. Výsledky předkládaného úkolu mohou svým dílem přispívat k tomu, aby tyto instituce účelně diferencovaly a specializovaly svou marketingovou, propagační a podporující činnost cestovního ruchu v jednotlivých regionech na směry co nejlépe odpovídající zdejším rozvojovým podmínkám.

V oblasti územního plánování mohou být výsledky diferenciací území z hlediska potenciálu cestovního ruchu využívány jako jeden z podkladů při zpracovávání územně plánovací dokumentace a územně plánovacích podkladů pro obce a velké územní celky.

V dalším období by bylo účelné, aby byla průběžně doplňována a aktualizována informační báze

potenciálu cestovního ruchu. Velmi naléhavým požadavkem je rozšíření spektra údajů šetřených v rámci oboru cestovní ruch Českým statistickým úřadem. Aplikace a konkrétní územní upřesňování mohou být realizovány zejména prostřednictvím modelových studií rozvoje cestovního ruchu v obcích a mikroregionech.

PŘÍLOHY

Text dotazníku okresním úřadům:

Dotazník o vybraných aspektech cestovního ruchu

Vyplněný formulář dotazníku zašlete, prosím, nejpozději

do 8. června 2001

na adresu: **Ústav územního rozvoje, Jakubské nám. 3, 602 00 Brno.**

Bude-li Vám více vyhovovat vyplňování a odeslání elektronické formy dotazníku, rádi Vám formulář v této podobě zašleme.

Kontakt pro případné dotazy a žádosti o elektronickou formu dotazníku:

RNDr. Jan Bína tel. 05 / 42321212 bina@uur.cz

1. Slavnosti a kulturní akce

Pokud existuje vytištěný souborný katalog kulturních akcí a slavností (folklórních, hudebních, divadelních, country a folkových, historických, jarmarečních, tradičních řemesel, kulinařských, sportovně recesistických atd. atd.), které jsou pro letošní rok připraveny v obcích Vašeho okresu, prosíme o zaslání 1 výtisku tohoto katalogu spolu s dotazníkem. Vyplňování v otázce č. 1 pak není třeba.

V případě, že takový katalog neexistuje, prosíme o uvedení obcí (bez specifikace konkrétních akcí):

- ve kterých jsou pořádány nejvýznamnější slavnosti a kulturní akce (ve výše uvedeném širokém pojetí):
- ve kterých jsou pořádány významné slavnosti a kulturní akce:
- ve kterých jsou pořádány méně významné slavnosti a kulturní akce:

2. Sportovní akce

Jsou-li sportovní akce s atraktivitou pro cestovní ruch zahrnuty do zaslaného katalogu akcí a slavností, není třeba otázku č. 2 vyplňovat. Jinak prosíme o uvedení obcí (bez specifikace sportovních akcí):

- ve kterých jsou pořádány nejvýznamnější sportovní akce:
- ve kterých jsou pořádány významné sportovní akce:
- ve kterých jsou pořádány méně významné sportovní akce:

3. Veletrhy a tematické trhy

Jsou-li veletrhy a tematické trhy s významem pro cest. ruch zahrnuty do zaslaného katalogu akcí a slavností, není třeba otázku č. 3 vyplňovat. Jinak prosíme o uvedení obcí (bez specifikace akcí):

- ve kterých jsou pořádány nejvýznamnější veletrhy a tematické trhy:

- ve kterých jsou pořádány významné veletrhy a tematické trhy:
- ve kterých jsou pořádány méně významné veletrhy a tematické trhy:

4. Kongresová turistika

Uvedte, prosím, obce, v nichž bývají pořádány kongresy, konference, valné hromady apod.:

- s mezinárodním vědeckým, politickým aj. významem:
- s celostátním vědeckým, politickým aj. významem:
- s regionálním, popř. zájmovým významem:

5. Místní produkty

Uvedte, prosím, obce s nadmírně známou výrobou a prodejem místních produktů (víno, keramika, proutěné zboží, tradiční pečivo apod.):

- s největší atraktivitou pro cestovní ruch:
- se střední atraktivitou pro cestovní ruch:
- s relativně nižší, ale stále registrovatelnou atraktivitou pro cestovní ruch:

Seznam kartogramů:

1. Celkový potenciál cestovního ruchu
2. Potenciál přírodního subsystému cestovního ruchu
3. Potenciál kulturního subsystému cestovního ruchu
4. Praha a Středočeský kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
5. Jihočeský kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
6. Plzeňský kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
7. Karlovarský kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
8. Ústecký kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
9. Liberecký kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
10. Královéhradecký kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
11. Pardubický kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
12. Kraj Vysočina – celkový potenciál cestovního ruchu
13. Jihomoravský kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
14. Olomoucký kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
15. Zlínský kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
16. Moravskoslezský kraj – celkový potenciál cestovního ruchu
17. Typy celkového potenciálu cestovního ruchu
18. Typy přírodního subsystému potenciálu cestovního ruchu
19. Typy kulturního subsystému potenciálu cestovního ruchu